

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MAP Karlovarsko II (reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/17_047/0008557)

Elektronické jednání pracovní skupiny č. 3 rovné příležitosti

Místo konání: na dálku v době nouzového stavu (e-mail, telefon, Skype)

Datum: březen 2020 a duben 2020

Přítomní: dle evidenčního listu ke komunikaci v PS

Obsah:

- 1) Souhrn z vyhodnocení výstupů z dotazníkového šetření k šablonám – společné vzdělávání, sociální a občanské dovednosti
- 2) Vzdělávání na dálku
- 3) Dopady aktuálního domácího vzdělávání

Ke každé z částí je nejprve úvodní text, následují otázky a shrnutí ze všech obdržených odpovědí v rámci pracovní skupiny.

Část č. 1: Souhrn z vyhodnocení výstupů z dotazníkového šetření k šablonám – společné vzdělávání, sociální a občanské dovednosti

Jedná se o výtah z vyhodnocení dotazníkového šetření mezi ZŠ a MŠ v souvislosti s tzv. šablonami (projekty zjednodušeného vykazování). Výstupy jsme obdrželi od MŠMT kumulovaně za celé ORP Karlovy Vary, zde předkládáme výtah k okomentování členy pracovních skupin. Jedná se o porovnání dat z úvodního šetření z 12/2015 až 02/2016 a dat z druhého šetření od 02/2018 od 10.10.2019.

Ředitelé škol se při vyplňování dotazníků vyjadřovali k jednotlivým tvrzením na škále:

- 1) Vůbec nebo téměř se neuplatňuje (tzn. stadium prvotních úvah, jak stav řešit)
- 2) Rozvíjející se oblast (tzv. promyšlené části, počáteční realizace)
- 3) Realizovaná oblast (tzv. funkční části systému realizovány na základní úrovni, je prostor pro zlepšení)
- 4) Ideální stav (tzv. funkční systém, vytvořené podmínky, zodpovědnost, pravidelnost, aktualizace na vnitřní a vnější podněty).

ZŠ – I. Podpora inkluzivního/společného vzdělávání

Nevyšší hodnoty naplnění stávajícího stavu došlo u tvrzení:

- Škola umí připravit všechny žáky na bezproblémový předchod na další stupeň vzdělávání (3,19 – aktuální hodnocení na škále 1 – 4).

- Škola umí komunikovat s žáky, rodiči i pedagogy, vnímá jejich potřeby a systematicky rozvíjí školní kulturu, bezpečné a otevřené klima školy (3,11)
- Škola učí všechny žáky uvědomovat si práva a povinnosti (vina, trest, spravedlnost, Úmluva o právech dítěte) (3,11)
- Škola dokáže přijmout ke vzdělávání všechny žáky bez rozdílu (včetně žáků s odlišným kulturním prostředím, sociálním znevýhodněním, cizince, žáky se SVP apod.) (3,04)
- Vyučující spolupracují při naplňování vzdělávacích potřeb žáků (např. společnými poradami týkajícími se vzdělávání žáků apod.) (3,04)

Nejnižší hodnoty naplnění stávajícího stavu jsou u tvrzení:

- Škola poskytuje výuku českého jazyka pro cizince (1,36)
- Škola je bezbariérová (1,81)

Největší posuny stavu mezi prvním a druhým kolem dotazníkového šetření byly zaznamenány u:

- Škola je bezbariérová (posun o 30 % z 1,39 na 1,81) – nicméně je zde nejnižšího absolutní hodnota naplnění stavu.
- Pedagogové umí používat speciální učebnice, pomůcky i kompenzační pomůcky (posun o 17 % z 2,54 na 2,96)
- Učitelé vnímají tvořivým způsobem rozdíly mezi žáky jako zdroj zkušeností a příležitosti k vlastnímu seberozvoji (posun o 14,5 % z 2,43 na 2,78)
- Škola má vytvořený systém podpory pro žáky se SVP (je vybavena kompenzačními/speciálními pomůckami, využívá služeb asistenta pedagoga atd.) (posun o 13,5 % z 2,64 na 3,00)

Nejsou výrazné rozdíly mezi výsledky za ORP Karlovy Vary a celou ČR. Jsou výrazné rozdíly mezi hodnocením úrovně jednotlivých tvrzení, kdy nejnižší dosažená hodnota je u bezbariérovosti (1,81) a vzdělávání cizinců (1,36) a nejvyšší u přechodu mezi stupni (3,19). Například u čtenářské gramotnosti nejsou tak velké rozdíly mezi výroky (3,03 nejvyšší hodnota a 2,10 nejnižší hodnota).

MŠ – I. Podpora inkluzivního/společného vzdělávání

Nevyšší hodnoty naplnění stávajícího stavu došlo u tvrzení:

- Škola podporuje bezproblémový přechod všech dětí bez rozdílu na základní školy (3,23 – aktuální hodnocení na škále 1 – 4)
- Škola umí komunikovat s dětmi, rodiči i pedagogy, vnímá jejich potřeby a systematicky rozvíjí školní kulturu, bezpečné a otevřené klima školy (3,09)
- Škola klade důraz nejen na budování vlastního úspěchu dítěte, ale i na odbourávání bariér mezi lidmi, vede k sounáležitosti s ostatními dětmi a dalšími lidmi apod (3,05)
- Škola dokáže přijmout ke vzdělávání všechny děti bez rozdílu (včetně dětí s odlišným kulturním prostředím, sociálním znevýhodněním, cizince, děti se SVP apod.) (3,00)
- Pedagogové spolupracují při naplňování vzdělávacích potřeb dětí (např. společnými poradami týkajícími se vzdělávání těchto dětí apod.) (3,00)

- Pedagogové využívají v komunikaci s dítětem popisnou slovní zpětnou vazbu, vytvářejí prostor k sebehodnocení dítěte a k rozvoji jeho motivace ke vzdělávání (3,0)

Nejnižší hodnoty naplnění stávajícího stavu je u tvrzení:

- Škola poskytuje výuku českého jazyka pro cizince (1,55)
- Škola je bezbariérová (jedná se o bezbariérovost jak vnější, tj. zpřístupnění školy, tak i vnitřní, tj. přizpůsobení a vybavení tříd a dalších prostorů školy) (1,95)
- Škola zajišťuje dětem se speciálními vzdělávacími potřebami účast na aktivitách nad rámec školní práce, které směřují k rozvoji dovedností, schopností a postojů dítěte (2,09)

Největší posuny stavu mezi prvním a druhým kolem dotazníkového šetření byly zaznamenány u:

- Škola má vytvořený systém podpory pro děti se SVP (je vybavena kompenzačními/speciálními pomůckami, využívá služeb asistenta pedagoga atd.) (posun o 33,9 % z 1,83 na 2,45)
- Škola zajišťuje dětem se speciálními vzdělávacími potřebami účast na aktivitách nad rámec školní práce, které směřují k rozvoji dovedností, schopností a postojů dítěte (posun o 31,4 % z 1,59 na 2,09)
- Pedagogové umí spolupracovat ve výuce s dalšími pedagogickými (asistent pedagoga, další pedagog) i nepedagogickými pracovníky (tlumočník do českého znakového jazyka, osobní asistent) (posun o 23,5 % z 2,17 na 2,68)
- Pedagogové umí využívat speciální pomůcky i kompenzační pomůcky (posun o 22,3 % z 1,97 na 2,41)
- Škola dokáže přijmout ke vzdělávání všechny děti bez rozdílu (včetně dětí s odlišným kulturním prostředím, sociálním znevýhodněním, cizince, děti se SVP apod.) (posun o 21 % z 2,48 na 3,0)

U deseti výroků došlo ke zlepšení o 9 % a více. U většiny výroků je hodnocení v rámci ORP Karlovy Vary na nižší úrovni než v rámci ČR, ale vzhledem k metodice dotazování a malým rozdílům v hodnotách z toho nelze dělat závěry.

Otázky:

- 1) Myslíte si, že výsledky šetření zachycují odpovídajícím způsobem stav na školách?
- 2) Na posledních dvou místech v hodnocení stávajícího stavu je u MŠ i ZŠ výuka češtiny pro cizince a bezbariérovost školy. Stejně výsledky jsme zjistili i z dotazování ředitelů škol formou strukturovaných rozhovorů. Proč dle Vašeho názoru jsou tyto dvě oblasti pro školy problematické?
- 3) Na prvním místě v hodnocení stávajícího stavu je bezproblémový přechod mezi stupni (z MŠ do ZŠ, z 1. na 2. stupeň ZŠ, ze ZŠ na SŠ), nicméně z debat např. v pracovní skupině k matematické gramotnosti vyšlo, že z hlediska matematiky se jeví problémy při přechodu mezi stupni (zejména mezi 1. a 2. stupněm ZŠ). Jak můžeme vysvětlit tento rozpor?

Klidně pište i další poznatky, které Vás k tomu napadnou.

Souhrn:

ad 1) Výsledky ukazují to, že dochází k posunu na školách.

ad 2) Bezbariérovost: Hodně škol to neřeší, dokud nebudou muset. Některé školy mají opravdu problém, jak to zajistit z důvodu starých budov.

Žáci – cizinci: Systém vzdělávání žáků – cizinců není u nás vhodně postavený. Celá problematika má více podstruktur – metodika a didaktika, učebnice, hodnocení, možnosti učitelů českého jazyka učit češtinu jako cizí jazyk v rámci běžné výuky ve třídě, sociálně-politické souvislosti, historie. Souvisí to i s integračním modelem sociální politiky vůči cizincům. Jsme státem s multikulturním přístupem, na rozdíl od Německa, Francie nebo jiných zemí, které jsou v tomto směru více direktivní, proto možná i jednodušší a organizovanější v metodách. Souvisí to i s jazykem samotným – čeština je jako cizí jazyk pro učení složitější než němčina nebo angličtina. Existují rozdílné názory mezi odborníky z různých krajů na tuto problematiku. V Karlovarském kraji působí efektivně Centrum na podporu integrace cizinců.

ad 3) Obecně je problematický přechod žáků mezi 1. a 2. stupněm ZŠ a také ze ZŠ na SŠ. Přechod mezi MŠ a ZŠ je více méně bez problémů. To je v souladu i se zjištěními ze strukturovaných rozhovorů mezi řediteli škol v projektu MAP KV II. Jednou z příčin problémů při přechodu žáků z 1. na 2. stupeň ZŠ je v malé komunikaci mezi učiteli 1. a 2. stupně a malé spolupráci mezi učiteli. Ze strany pedagogů možná více spoléháme na samostatnost žáků, než k jaké jsou vedeni na 1. stupni? Důvodem je i střídání pedagogů, kdy každý přistupuje k výuce jinak, má jiné požadavky. Na známky v předmětech M a ČJ může mít vliv i úbytek hodin dle ŠVP.

Někdy jsou problémy při přechodu na 2. stupeň výraznější, jindy naopak, velmi to záleží na okolnostech a kontextu (osobnost žáka, rodina a její možnosti, učitel, velikost třídy, komunikace mezi všemi účastníky, ŠVP). Ze strany rodičů může jít o polevení zájmu o školní výsledky svých dětí, odráží se to také v návštěvnosti třídních schůzek a akcí školy. Přestup žáka na jiný stupeň vzdělávání je zátěž, což není (pro děti i dospělé) vždy jen negativní zkušenost. I rodina tím získává svou zpětnou vazbu o tom, jak o dítě pečuje a jak jej ve vzdělávání podporuje.

ZŠ – V. Sociální a občanské dovednosti a další klíčové kompetence

Nevyšší hodnoty naplnění stávajícího stavu došlo u tvrzení:

- Ve škole je pěstována kultura komunikace mezi všemi účastníky vzdělávání (3,07 – aktuální hodnocení na škále 1 – 4)
- Škola buduje povědomí o etických hodnotách, má formálně i neformálně jednoznačně nastavená a sdílená spravedlivá pravidla společenského chování a komunikace, která se dodržují (3,03)
- Škola rozvíjí schopnost říct si o pomoc a ochotu nabídnout a poskytnout pomoc (3,0)

Nejnižší hodnoty naplnění stávajícího stavu je u tvrzení:

- Žáci jsou vedeni ke konstruktivním debatám (2,62)
- Škola připravuje žáky na aktivní zapojení do života v demokratické společnosti, rozvíjí občanské kompetence (např. formou žákovské samosprávy apod.) (2,59)

Za pozornost stojí, že všechna tvrzení se pohybují v hodnocení nad 2,5. Tato oblast dosáhla největšího hodnocení ze všech v dotazování zkoumaných oblastí.

Posuny v této oblasti nebyly tak výrazné jako u jiných oblastí, nikde nebyl posun v souhrnu větší než 10 %, důvodem může být relativně vysoké vstupní hodnocení v této oblasti.

MŠ – III. Podpora sociálních a občanských dovedností a dalších klíčových kompetencí

Nevyšší hodnoty naplnění stávajícího stavu došlo u tvrzení:

- Ve škole je pěstována kultura komunikace mezi všemi účastníky vzdělávání (3,27 - aktuální hodnocení na škále 1 – 4)
- Škola buduje povědomí o etických hodnotách, má formálně i neformálně jednoznačně nastavená a sdílená spravedlivá pravidla společenského chování a komunikace, která se dodržují (3,27)
- Výuka směřuje k přípravě na výuku v základní škole, k základním společenským návykům a pravidlům chování v různých prostředích (3,23)

Většina tvrzení je hodnocena více než 3,0.

Největší posuny stavu mezi prvním a druhým kolem dotazníkového šetření byly zaznamenány u:

- Škola rozvíjí schopnost říct si o pomoc a ochotu nabídnout a poskytnout pomoc (posun o 8,3 % z 2,90 na 3,14)

Otázka:

Myslíte si, že výsledky šetření zachycují odpovídajícím způsobem stav na školách?

Klidně pište i další poznatky, které Vás k tomu napadnou.

Souhrn:

Obecně dotazníky po ředitelích často chtějí něco, co nemůžou přesně vědět. Je rozpor v tom, jak vnímáme kulturu komunikace ve školách mezi všemi účastníky a realitu. Všichni účastníci vzdělávání, pokud jsou do nich zahrnuti i rodiny, nejsou jednotní v pěstování kultury v komunikaci.

Druhá nejnižší hodnota naplnění stávajícího stavu je u výroku „Žáci jsou vedeni ke konstruktivním debatám“. Proběhla diskuze k tomuto bodu. Na školách chybí trénování těchto dovedností. Zkoušení před tabulí je něco jiného než prezentační dovednosti. Je potřeba se učit, jak rozvíjet tuto kompetenci.

Část č. 2: Vzdělávání na dálku

Otázky:

- 1) Aktuální stav vyžaduje vzdělávání žáků tzv. na dálku. Jaké jsou Vaše zkušenosti jako pedagogů či i rodičů?
- 2) Může vést poučení ze stávajícího stavu k změnám stylu výuky i v budoucnu za normálního návratu žáků do školních tříd?

Souhrn:

ad 1) Sdílení zkušeností ke vzdělávání na dálku z pohledu rodičů a pedagogů se prolínalo celým jednáním pracovní skupiny. Na začátku vzdělávání na dálku byli pedagogové zaskočení celou situací a nebyli na ni připraveni (maily na rodiče a žáky, technické vybavení učitelů i žáků doma, možnost připojení na internet žáků). Velký rozdíl je mezi 1. a 2. stupněm ZŠ, kdy učitelky 1. stupně mají malý okruh svých žáků a mají tak možnosti intenzivnějšího kontaktu. Škola nevidí do rodin a obráceně. Nikdo nebyl na tuto situaci připraven.

Příklady:

Vhodné je zadávání úkolů jednotnou formou v jeden den v týdnu na celý týden. Rodič/žák nemusí pořád dohledávat, zda nepřišel další úkol. Příkladem dobré praxe je, když všechny úkoly od učitelů shromažďuje třídní učitel a zadání zasílá třídní učitel rodičům/žákům najednou za všechny předměty. Třídní učitel má tak přehled o množství učiva a nárocích všech učitelů a do rodiny přijde jeden pokyn.

Výhodou Google classroom je, že učitel rovnou v tomto systému vidí, kdo odevzdal zadanou práci. Nemusí odevzdané dohledávat v e-mailech a vést si další evidenci. Učitelé na 2. stupni ZŠ učí třeba 150 žáků, se kterými nyní musí komunikovat na dálku.

Pokud žák nemá doma k dispozici techniku, rodiči se na mnoha školách mohou vyzvedávat vytištěné materiály (ve vestibulu školy, prostřednictvím služeb ve škole). Na Toužimsku a Tepelsku funguje doručování úkolů ze škol do rodin prostřednictvím poskytovatele sociálních služeb Český západ.

Problematické je, jak pracovat s žáky s podpůrnými opatřeními. Učitelé také nemají jasno, jak pracovat s hodnocením žáků. Je doporučeno formativní hodnocení, ale někteří učitelé s tímto způsobem neumí pracovat.

Pozn.: Individuální odpovědi jsou zachyceny v rámci sběru příkladů dobré/špatné praxe vzdělávání na dálku.

ad 2) Poučení ze stávajícího stavu – určitě ano, otázkou je, nakolik to bude reálné poučení a nakolik pouze formální záležitost. Např. mailové kontakty na žáky a rodiče, úprava množství učiva, zavádění formativního hodnocení, vedení ke kompetencím, vzdělávání pedagogů v IT technice, u žáků jsou také mezery ve využívání ICT (jak napsat e-mail a učí se to vůbec ve škole?)

Dále proběhla diskuze např. k možnostem vzdělávání na dálku v případě výuky cizích jazyků. Tímto tématem se podrobně zabývala pracovní skupina č. 5. V pracovní skupině č. 3 zaznívaly názory, že u cizích jazyků je obtížné probírat na dálku novou látku. Vhodná forma pro procvičování cizího jazyka v nynější situaci jsou např. filmy v originálním znění a různé hry na mobilech.

Otázkou také je, že někteří rodiče nechtějí, aby děti trávily mnoho času na mobilech a dnes při vzdělávání na dálku takto musí trávit hodně času.

Diskutováno bylo také o návratu žáků do škol a s tím spojené povinnosti nošení roušek při vyučování.

Část č. 3: Dopady aktuálního domácího vzdělávání

Vzhledem k okolnostem zadávají nyní učitelé práci žákům na dálku a rodiče se učí s dětmi doma, a ještě k tomu pracují. Jenže nejsou všichni na stejné startovní čáře, nemají stejné podmínky.

Otázky:

- 1) Jaké dopady budou dle Vašeho názoru, pokud bude aktuální stav domácího vzdělávání trvat delší dobu?
- 2) Jak přizpůsobit zadávání úkolů, aby co nejméně záleželo na rodinném zázemí žáka? Do jaké míry to je vůbec reálné?

Souhrn:

Rozdíly se projevovaly i v době, když žáci chodili normálně do školy. Pokud rodinné zázemí ve vzdělávání nefungovalo dříve, nefunguje ani nyní. Velkým problémem je výuka žáků s podpůrnými opatřeními. Problémem je také absence předmětů pedagogické intervence a speciálně pedagogické péče.

Až se žáci vrátí do škol, učitelé budou muset napravit a doplnit mezery ve vzdělávání. Nelze předpokládat, že se žáci vše naučili, učitelé se k látce budou muset vracet.